

3. Izgradnja odnosa između studenta i mentora

Prije negoli se detaljnije usmjerimo na razgovor mentora i studenta nakon održanoga nastavnoga sata, smatramo neizbježnim i korisnim pozabaviti se odnosom mentora i studenta.

Iza svakoga promatranoga sata slijedi razgovor kao osvrt na promatranu nastavu. Kao i svaki razgovor, i ovaj je obilježen odnosom između sugovornika. Odnos mentora i studenta odnos je u kojem profesionalno zrela osoba (mentor) vodi i usmjerava osobu u njezinu profesionalnom razvoju (student). Međutim, ovaj je odnos i individualiziran i intuitivan. Drugim riječima, na uspješnost suradnje uz stručnu osposobljenost mentora i studentovo obrazovanje utječe i njihova spremnost na suradnju. Iz prirode takva odnosa proizlaze i neke specifične potrebe u odnosu mentora i studenta. One su usmjerene na osjećaj sigurnosti i naklonosti te odsutnost straha. Nadalje, izrazito je važan čimbenik prihvaćanja i priznanja. Samo tako može doći do obostranoga učenja te stvaranja novih i smislenih iskustava u nastavnoj praksi. Takav je odnos preduvjet za (cjeloživotno) učenje i poticanje odgovornosti i samostalnosti studenata. Iako odnos mentora i studenta nije spontan i slobodan, nego ima „naručitelja” u vidu visokoškolske ustanove te se ostvaruje na temelju dogovora, taj je dogovor samo okviran i mentoru ostavlja velik prostor za slobodnu interpretaciju.

Prisutnost studenta kao nove osobe u nastavnom procesu sa sobom neminovno donosi određen stupanj straha od nepoznatoga te smanjuje sigurnost i osjećaj ugone, neovisno o iskustvu i sigurnosti mentora. S druge strane, student je također suočen s novom situacijom u kojoj se, promatrano iz perspektive obrazovne moći, nalazi u hijerarhijski podređenom položaju, što može dovesti do poteškoća pri iznošenju vlastitih ideja i mišljenja. Stoga je od samoga početka neizmjereno važno raditi na izgradnji međusobnoga poštovanja, razumijevanja i povjerenja između mentora i studenta. Uzajamne strahove ne treba promatrati kao nešto negativno, nego ih je prije svega potrebno osvijestiti, preusmjeriti ih na uzajamnu brigu i osjećaj uključenosti.

Reakcije i poteškoće koje se mogu prepriječiti u uspješnom odnosu mentora i studenta moguće je kategorizirati uz pomoć četiriju komplementarnih/zrcalnih jezgri (Tablica 1). Četiri spomenute kategorije čine: strahovi koji se tiču prijetnji (stvarnih ili umišljenih) vlastitomu identitetu, odgojno-obrazovna moć, osjećaj odgovornosti ili krivnje zbog uspjeha ili neuspjeha te načela i vrijednosti.

Tablica 1. Četiri kategorije komplementarnih/zrcalnih jezgri u odnosu mentora i studenta

MENTOR	KOMPLEMENTARNA/ZRCALNA JEZGRA	STUDENT
<ul style="list-style-type: none"> · biti osuđen kao iskusni mentor · pogriješiti pred mladim kolegom · biti ismijan 	IDENTITET MENTORA/ STUDENTA	<ul style="list-style-type: none"> · prijetnja vlastitoj neovisnosti · poteškoće u iznošenju vlastitih ideja · podcjenjivanje neiskustva
<ul style="list-style-type: none"> · uplitanje „neiskusnih” kolega u ustaljenu nastavnu praksu i postojeće didaktičke procese 	OBRAZOVNA MOĆ	<ul style="list-style-type: none"> · podređen hijerarhijski položaj
<ul style="list-style-type: none"> · osjećaj krivnje zbog neuspjeha · osjećaj ponosa zbog uspjeha 	ODGOVORNOST/KRIVNJA	<ul style="list-style-type: none"> · osjećaj krivnje zbog neuspjeha · osjećaj ponosa zbog uspjeha
<ul style="list-style-type: none"> · razlike u poimanju obrazovnih vrijednosti i sadržaja u odnosu na studentovo poimanje · nesklad osobne (privatne) pedagoške teorije i eksplicitne pedagogije 	NAČELA/VRIJEDNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> · razlike u poimanju obrazovnih vrijednosti i sadržaja u odnosu na mentorovo poimanje · nesklad osobne (privatne) pedagoške teorije i eksplicitne pedagogije

Na međusobni odnos studenta i mentora utječu njihove osobne životne pozicije. U Tablici 2 prikazani su modeli viđenja sebe i drugih na primjeru studentsko-mentor-skoga odnosa. Najveću vjerojatnost za uspjeh omogućava **pozitivan model o sebi i drugima**. Prema ovom modelu mentor pristupa studentu kao svježoj snazi koja može oplemeniti njegov nastavni rad, a student je uvjeren da će od mentora mnogo naučiti. Međutim, moguće je da mentor i/ili student djeluju prema **pozitivnom modelu o sebi i negativnom modelu o drugima**. Ovaj odbijajući stav, u kojem mentor ističe svoje iskustvo naspram studentova neiskustva, naglašava hijerarhijski odnos i zasigurno će se negativno odraziti na uspješnost zajedničkoga zadatka. Promatrano iz perspektive studenta, odbijanje u ovom odnosu znači da student sebe vidi kao izvor novih spoznaja i znanja, a mentora kao osobu od koje ništa ne može naučiti jer je prestara i ne prati dovoljno suvremene metodičke spoznaje. S druge strane, **negativni model o sebi i pozitivan model o drugima** najviše može štetiti mentoru jer smanjuje njegovu vjeru u vlastite profesionalne kompetencije. Student koji djeluje prema ovom modelu vidi samo svoje neiskustvo i smatra da nikada neće biti uspješan kao njegov mentor. Stoga je zadaća mentora osnažiti studenta u razvoju njegovih metodičkih kompetencija. **Negativan model o sebi i drugima** upućuje na mentorovo razočaranje školskim sustavom, ali i nedostatak vjere u sebe i studente. Nastavnici koji zastupaju ovu poziciju najčešće se i ne odlučuju biti mentori u nastavnoj praksi studentima. Međutim, studenti koji se ponašaju prema ovom modelu nisu rijetkost. Uz zaključak da nastavnička profesija nije za njih, oni često iskazuju nepovjerenje u mentora i ne vide u njemu osobu od koje nešto mogu naučiti.

Tablica 2. Modeli viđenja sebe i drugih prikazani na primjeru studentsko-mentorskoga odnosa

MODEL	MENTOR	STUDENT
pozitivan model o sebi i drugima + +	<i>Ja sam izvrstan mentor, a moji studenti svježā su snaga koja moŹe oplemeniti moj nastavni rad.</i>	Ja sam izvrstan student. Imam dovoljno znanja da se razvijam u nastavnoj praksi. Uvjeren sam da ću od mentora naućiti mnogo.
pozitivan model o sebi i negativan model o drugima + -	<i>Ja sam iskusan mentor, a neiskusni studenti ništa ne znaju.</i>	Ja sam pun novih znanja i spoznaja, a mentor je već star i ne prati dovoljno suvremene metodićke spoznaje. Ne mogu od njega ništa naućiti.
negativan model o sebi i pozitivan model o drugima - +	<i>Ja sam davno izašao iz studentskih klupa. Studenti su bogati novim suvremenim spoznajama o kojima ja nemam dovoljno znanja.</i>	Ja sam vrlo neiskusna. Nikada neću biti tako uspješna kao moj mentor.
negativan model o sebi i drugima - -	<i>Ovaj školski sustav ide u propast. Studenti ništa ne nauće na fakultetu. Ja im ne mogu pomoći.</i>	Ja nisam za nastavnićku profesiju. Od mentora neću ništa naućiti.

Najućinkovitiji smjer u rješavanju ovakvih problema svakako je suoćavanje s njima, analitićki pristup te zajednićka potraga za rješanjem. Analitićki pristup ukljućuje uŹivljavanje u situaciju kao pomoć boljemu mećusobnomu razumijevanju obiju strana odnosa. Loš naćin pristupanja ovomu problemu jest negiranje ili izbjegavanje situacija pukim obavljanjem zadatka sa Źeljom da studentsko-mentorski odnos ćim prije završi. Uz negiranje, odnosno bijeg od rješavanja problema, kao loš pristup pojavljuje se i agresija u obliku omalovaŹavanja, otvorenoga ili prikrivenoga napada te nedostatka povjerenja. Odnos mentora i studenta svakako je proces zajednićke avanture i obostranoga ućenja u kojem svi subjekti mogu profitirati.